

BSOBAC- 3 21V
Bacheloroppgave med forskningsmetode

-En litteraturstudie

Barnevern i ett minoritetsperspektiv:
Det utfordrende møtet mellom etniske minoritetsfamilier og barneverntjenesten

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultetet

Bachelor i sosialt arbeid

Universitetet i Stavanger 18. mai 2021

Kandidatnummer: 3018

INNHALDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING.....	4
1.1 Bakgrunn for valg av tema og sosialfaglig relevans	4
1.2 Formål med oppgaven og presentasjon av problemstilling	5
1.3 Avgrensning.....	6
1.4 Begrepsavklaringer	6
1.4.1 Etnisitet	6
1.4.2 Kultur	7
1.4.3 Normative tattforgheter	7
2. TEORI.....	8
2.1 Sosialt arbeid.....	8
2.1.1 «Personen i situasjonen»	8
2.1.2 Axel Honneth's annerkjennelsesteori	9
2.3 Kultur	10
2.3.1 Evolusjonistisk kulturforståelse og etnosentrisme	10
2.3.2 Relativistisk kulturforståelse.....	11
2.3.3 Kontekstuell kulturforståelse	11
2.3.4 Kultursensitivitet og kulturkompetanse.....	11
2.4 Sosioøkonomiske faktorer	12
3. METODE.....	13
3.1 Valg av metode	13
3.2 Data innsamling	14
4. PRESENTASJON AV FUNN	15
4.1 Analyse av funn	18
4.2 Kildekritikk.....	19
4.2.1 Styrker og svakheter med de ulike artiklene	20
5. DRØFTING.....	23

5.1 Frykten for barnevernet.....	23
5.2 Hvordan skape tillit mellom minoritetsfamilier og barnevernet?	25
5.3 Kan kulturkompetanse og kultursensitivitet skape en bedre relasjon og øke tilliten? ...	27
5.3.1 <i>Kulturalisering</i>	28
5.3.2 «Oss» og «dem».....	30
5.3.3 <i>Kontekstuelt perspektiv</i>	31
5.3.4 <i>Kritisk refleksjon</i>	32
LITTERATURLISTE	36

Antall ord i besvarelsen: 12 093

1. INNLEDNING

Sosialt arbeid med etniske minoriteter har de siste årene fått økt oppmerksomhet. Tall fra SSB viser at barn og unge med innvandrerbakgrunn er overrepresentert som mottakere av hjelpetiltak i hjemmet sammenlignet med barn uten innvandrerbakgrunn (Bufdir, 2021). Fra både politisk og sosialfaglig hold, forskning, nasjonale og internasjonale medier har det vært fokus på barnevernfaglig arbeid med etniske minoritetsfamilier (Rugkåsa et al., 2017, s. 11). Utfordringer som har blitt tydeliggjort er at sosialarbeidere og minoritetsetniske familier har for lite kunnskap om hverandres kultur, språk- og kommunikasjonsbarrierer og frykt for barnevernet. Det hevdes fra ulike hold at barnevernet og etniske minoritetsfamilier står ovenfor en tillitskrise, og det har dermed vært fokus på å bedre forholdet (Berg et al., 2017, s. 1).

I henhold til FNs barnekonvensjon, barnevernloven og likestilling og-diskrimineringsloven og i kraft av sine profesjonelle idealer er sosialarbeidere forpliktet til å arbeide med utsatte barnefamilier ut fra et likestillingsperspektiv (Skytte, 2019, s. 25). Norge beskrives i dag som et flerkulturelt samfunn, og det stilles dermed krav til at yrkesgrupper utvikler flerkulturell kompetanse (Brodtkorb & Rugkåsa, 2019, s. 211). Alle barn og foreldre som er i kontakt med barneverntjenesten skal ha likeverdige tilbud og behandling uavhengig av etnisk bakgrunn, hudfarge, kjønn og religion (Aadnesen & Hærem, 2007, s. 13). Kultursensitivitet er dermed sentralt for å skape ett bedret forhold og en gjensidig forståelse mellom barneverntjenesten og etniske minoritetsfamilier.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og sosialfaglig relevans

Etter å ha hatt praksis i en barneverntjeneste som tilhører en bydel med stor andel innvandrere, fikk jeg god erfaring i å møte minoritetsetniske familier. I ettertid av praksisperioden satt jeg igjen med en følelse av at det var mangel på refleksjon og ekstra oppmerksomhet rundt arbeidet med minoritetsfamilier. Jeg fikk inntrykk av at en stor del av minoritetsmiljøene var skeptiske overfor barneverntjenesten. Jeg ble dermed nysgjerrig på hva dette handler om og hvordan det håndteres i barnevernet. Det hadde også vært interessant å finne ut av hvilke erfaringer og opplevelser barnevernsansatte har i møte med minoritetsfamilier og vice versa. Dette er noe jeg har lyst til å se om jeg kan finne ut av gjennom forskning som alt er gjort på området.

Barneverntjenesten har som hovedoppgave å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 18). Det er barnets beste som står i fokus og i vurderingen av barnets beste skal barnets rett til kultur, religion og språk ha en sterk posisjon (Hofman 2010, referert i Rugkåsa et al., 2017, s. 25). Det er derfor viktig at barnevernsansatte har kunnskap om minoriteters situasjon, kultur og barns stilling i familier med minoritetsbakgrunn slik at barnets beste blir ivaretatt (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 52).

Ett mål i sosialt arbeid er at sosialarbeidere skal forstå hvert enkelt individ og individets situasjon kontekstuellet (Brodtkorb & Rugkåsa, 2016, s. 310). Dette innebærer å se personen ut i fra den konkrete situasjon og den enkeltes sosiale og kulturelle tilhørighet, også kalt «personen i situasjonen». I arbeid med etniske minoritetsfamilier som har annen kulturell tilhørighet kan dette oppleves som mer krevende (Brodtkorb & Rugkåsa, 2016, s. 311). Barnevernfaglig arbeid med etniske minoritetsfamilier innebærer derfor ofte andre problemstillinger, enn arbeid med majoritets familier. Kulturforskjeller er ofte en medvirkende årsak til kommunikasjonsproblemer, dilemmaer, misforståelser og konflikter (Eriksen & Sajjad, 2020, s. 46). Hvilken kulturbakgrunn den enkelte familien har, har betydning for deres tenke og levemåte, som igjen er avgjørende for å forstå mening i deres handlinger (Aadnesen & Hærem, 2007, s. 16). Familier fra ulike kulturer har for eksempel forskjellige syn på hva som er god oppdragelse og omsorg.

1.2 Formål med oppgaven og presentasjon av problemstilling

Tema for denne oppgaven er forholdet mellom den norske barneverntjenesten og etniske minoritetsfamilier. I oppgaven vil det bli satt søkelys på Norge som et flerkulturelt samfunn. Dette fordi uansett hvor sosialarbeidere jobber i dag vil de komme i kontakt med mennesker med annen etnisk, religiøs og språklig bakgrunn enn den norske majoriteten (Berg, 2015, s. 245).

Formålet med oppgaven er å utforske hvilke forutsetninger som må være til stede for å få et best mulig samarbeid mellom barneverntjenesten og etniske minoritetsforeldre. Hvordan kan man få til dette og øke tilliten mellom partene? Det blir viktig å kartlegge og undersøke

problemskapende forhold, slik at barneverntjenesten kan utvikle en kultursensitiv praksis i møte med minoritetsforeldre. Noe av den forskningen jeg fant tar for seg at etniske minoritetsfamilier ikke føler seg ivaretatt, tatt på alvor eller forstått. Jeg har derfor valgt å fokusere på følgende problemstilling:

Hva kan forskningen si oss om erfaringene minoritetsfamilier har i møte med barneverntjenesten? Og hvordan kan disse erfaringene bidra til en mer kultursensitiv praksis i barneverntjenesten?

1.3 Avgrensning

For å avgrense oppgaven vil fokuset rettes mot problemskapende barrierer i relasjonen mellom etniske minoritetsfamilier og barnevernet. Det tas utgangspunkt i erfaringer fra etniske minoritetsfamilier, med særlig fokus på foreldrenes erfaringer, i tillegg vil jeg også trekke inn barnevernsansatte sine erfaringer for å se tematikken i en større sammenheng. Enslige mindreårige asylsøkere og fokus på barnas perspektiv vil derfor utelukkes. Mye av forskningen som jeg finner kan være aktuell for etniske minoritetsgrupper generelt, og det vil derfor ikke gås i dybden og skille mellom erfaringer som representerer spesifikke minoritetsgrupper. Det kan være en ulempe å ha for stort fokus på en spesifikk gruppe minoritet, da tematikken ikke kan representere etniske minoriteter generelt. I barneverntjenesten vil det alltid være ett ulikt maktforhold i møte mellom barneverntjenesten og familier, men for å ikke gjøre oppgaven for omfattende vil maktaspektet utelukkes. Det finnes forskning og en rekke erfaringer rundt bruk av tolk, men jeg vil ikke gå i dybden på problematikk knyttet til tolkearbeid.

1.4 Begrepsavklaringer

1.4.1 Etnisitet

«Etnisitet menes blant annet nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk», jf. §6 Ligestillings- og diskrimineringsloven. «En etnisk minoritet kan defineres som en gruppe som er i mindretall i et storsamfunn, som er politisk relativt avmechtig, og som eksisterer som etnisk kategori over en viss tidsperiode» (Eriksen & Sajjad, 2020, s. 77). En etnisk minoritet forstås altså i relasjon til en etnisk majoritet, der majoritet og minoritet defineres med utgangspunkt i tilgang til politisk, økonomisk eller symbolsk makt (Bourdieu 1996, referert i

Rugkåsa et al., 2017, s.28). Minoriteter må ofte tilpasse seg majoritetens premisser da det er de som legger premissene for samhandling, og som dermed har størst mulighet til å definere samfunnets normer og verdier (Rugkåsa et al., 2017, s. 28). I Norge er det i hovedsak to typer av etniske minoriteter: urfolket i nord (samene), og urbane minoriteter som er innvandrere, flyktninger og deres barn (Eriksen & Sajjad, 2020, s. 77). «En innvandrer er en person som flytter til et annet land med sikte på å bosette seg der» (Tønnessen, 2021).

1.4.2 Kultur

Kultur er en sentral dimensjon som gjelder ved alle mennesker, og som er felles for alle mennesker. Kultur er det som gjør mennesker til mennesker (Brodtkorb & Rugkåsa, 2019, s. 212). Rugkåsa et al., (2017, s. 26), oversetter Keesing (1981) sin definisjon av kultur som «...et system av kunnskap, ideer, verdier, regler, som ligger bak hva vi gjør, og som uttrykkes gjennom det vi gjør». Det vil videre i oppgavens teoridel gå mer i dybden på begrepet kultur, hvilken betydning det tillegges i denne oppgaven, og flere aspekter ved begrepet.

1.4.3 Normative tattforvittheter

Normative tattforvittheter handler om oppfatninger om hva som er barns beste og som dermed regulerer handlinger og vurderinger (Rugkåsa et al., 2017, s. 29). Rugkåsa et al., (2017) beskriver videre hvordan sosialarbeidere, men også minoritetsfamilier i mange situasjoner tar sine egne praksiser og normer for gitt. Barnevernsarbeidere representerer samfunnets majoritet og er med på å definere normalitetsgrensene når det gjelder barneoppdragelse (Rugkåsa et al., 2017, s. 29).

2. TEORI

I denne delen av oppgaven vil jeg gjøre rede for valg av teoretiske perspektiver som kan være med på å utdype og gi svar på viktige sider ved problemstillingen min. De teoretiske perspektivene vil bli drøftet videre opp mot de valgte artiklene i drøftingsdelen av oppgaven. Jeg velger å starte med sosialt arbeid, hvor verdier og personen i situasjonen vil bli fremhevet. Deretter kommer jeg inn på kultur og hva som ligger i det begrepet før jeg avslutter med sosioøkonomiske forhold.

2.1 Sosialt arbeid

2.1.1 «Personen i situasjonen»

Individ og samfunn er et sentralt spenningsfelt i sosialt arbeid, og brukes som metafor for å fange opp det dynamiske området sosialt arbeid utøves innenfor (Levin, 2015, s. 36). Spenningsfeltet vektlegger forholdet mellom individ og samfunn i sosialt arbeid for å «... gripe kompleksiteten som ligger til grunn for at sosiale problemer utvikles og opprettholdes og da vil også samfunnsmessige forhold spille inn» (Levin, 2015, s. 38). Sosiale problemer oppstår i spenningsfeltet og man kan derfor ikke utelate en dimensjon. Individ og samfunn uttrykkes også ofte som «personen i situasjonen» (Levin, 2004, s. 15). Det er fokus på individet og dets kontekst, som er de sammenhenger individet inngår i som for eksempel familie, arbeid, nærmiljø, kultur og politisk utforming (Levin, 2015, s. 38). Ved å se «personen i situasjonen» ser man enkeltpersonen ut fra den sammenhengen og situasjonen han eller hun befinner seg i.

Personen i situasjonen kommer også til uttrykk i de yrkesetiske prinsippene. De yrkesetiske retningslinjene for sosialarbeidere, barnevernspedagoger og vernepleier er ett sett med verdier og normer som gis gyldighet for disse profesjonene (Eide & Oltedal, 2015, s. 91).

Kunnskapen profesjonene arbeider utfra er verdibasert, og kommer til spill i utøvelsen når man står overfor krevende dilemmaer og situasjoner. Prinsippet om *Helhetssyn på mennesker* omhandler at «helse- og sosialfaglig arbeid legger til grunn et helhetlig syn på mennesket og på hvordan individ og samfunn påvirker hverandre» (Eide & Oltedal, 2015, s. 93). Ved å se «personen i situasjonen» som teoretisk tankemodell vil det i oppgavens drøftingsdel forsøkes

å vektlegge denne dobbeltheten i situasjoner, og vise at det er flere dimensjoner som spiller rolle for å forstå kompleksiteten i sosiale problemer.

2.1.2 Axel Honneth's anerkjennelsesteori

Sosialt arbeid bygger på ulike verdier som har betydning for å forstå utfordringer i praksis og som skal bli realisert i utøvelsen. Det finnes en rekke verdier som er sentrale i sosialt arbeid, men for å avgrense oppgaven vil det tas utgangspunkt i Axel Honneth sin teori om anerkjennelse. Anerkjennelse kan forstås som et synonym for respekt (Ellingsen & Skjerfstad, 2015, s. 98). Respekt er en del av kjerneverdiene i sosialt arbeids teorigrunnlag. Honneth sin anerkjennelsesteori foreslår å gjøre anerkjennelse til det nye nøkkelbegrepet i forståelse og bekjempelse av sosial ulikhet. Han hevder at for å utvikle oss som mennesker er vi avhengig av å erfare anerkjennelse fra andre (Ellingsen & Skjerfstad, 2015, s. 98).

Honneth baserer sin teori på tre grunnleggende former for anerkjennelse: kjærlighet, rettigheter og solidaritet (Ellingsen & Skjerfstad, 2015, s. 98). Teorien går ut på at mennesker kjemper for anerkjennelse i ulike sosiale fellesskap, som han betegner som anerkjennelsesfærer. Han snakker om at vi har tre ulike selvforhold: selvtillit, selvrespekt og selvaktelse. Selvforholdene utvikles gjennom anerkjennelse i de tre ulike sfærene. For å utvikle en positivt selvforståelse i den private sfæren må vi motta anerkjennelse gjennom familier og nære venner. I den rettslige sfæren utvikler vi selvforståelse ved at vi lever i et samfunn som gir oss samme rettigheter som andre i tilsvarende situasjon. Gjennom den solidariske sfæren utvikler vi selvforståelse ved å anerkjenner at våre særegenskaper har plass i fellesskapet og i samfunnet (Ellingsen & Skjerfstad, 2015, s. 98).

Men for å forstå hva anerkjennelse er, må vi også i følge Honneth forstå hva krenkelse innebærer da det settes som motsats til anerkjennelse (Ellingsen & Skjerfstad, 2015, s. 98). Krenkelser kan svekke selvtillit, selvrespekt og selvaktelse, og kan dermed få alvorlige konsekvenser for hvordan vi forstår oss selv. Som en kontrast til de tre anerkjennelsessfærene, finner vi tre former for krenkelser. Krenkelsen som knytter seg til den private sfæren er kroppslig krenkelser som for eksempel vold, tvang, fysisk og psykisk omsorgssvikt. Det er kroppslig krenkelser som uttrykker en tilbakeholdelse av anerkjennelse, da en kan føle seg utrygg og fysisk usikker. Krenkelsen i den rettslige sfæren handler om nektelse av rettigheter. Løgn, tyveri, marginalisering av grupper eller offentlig

diskriminering er eksempler på krenkelser i den rettslige sfæren. Krenkelsene kan både være individuelle og kollektive, da de kan ramme både enkelt individer eller grupper. I solidaritets sfæren er krenkelsen nedverdiggelse. Eksempler på krenkelser på kollektivt nivå er stigmatisering og manglende anerkjennelse av visse livsstiler eller virkelighetsoppfatninger (Ellingsen & Skjerfstad, 2015, s. 98).

2.3 Kultur

I samfunnet vi er sosialisert i tilegner vi oss normer og verdier som påvirker hvordan vi tenker og oppfører oss. «Som i alle mellommenneskelige møter blir den betydningen av en persons kulturelle markører får i møte med sosialarbeideren, bestemt av de deltakende forståelse av kultur og etnisitet» (Skytte, 2019, s. 20). Det finnes ulike kulturforståelser og perspektiver på kultur som har innflytelse på blant annet syn på oppdragelse, familiestruktur, konflikthåndtering og relasjoner. I denne oppgaven vil det tas utgangspunkt i Marianne Skytte sin inndeling av tre kulturforståelser: evolusjonistisk, relativistisk og kontekstuell. Disse kulturforståelsene vil ses i sammenheng med etnosentrisme og kulturrelativisme for å få et helhetlig teoretisk bilde av måter å forstå kultur. Det vil videre gjøres rede for begrepene kulturkompetanse og kultursensitivitet som også er begreper som blir benyttet for å beskrive hvordan sosialarbeidere skal møte personer med annen etnisk bakgrunn (Rugkåsa et al., 2017, s. 77).

2.3.1 *Evolusjonistisk kulturforståelse og etnosentrisme*

«Innenfor den evolusjonistiske kulturforståelsen ses den kulturelle og samfunnsmessige utviklingen som at den bare går fremover, og at den har nådd sitt foreløpige høydepunkt i dagens vesteuropeiske og nordamerikanske land» (Skytte, 2019, s. 20). I denne tankegangen ses enkelte kulturer som høyutviklet med ett utviklingsmessig fortrinn og som dermed har mulighet til å påtvinge laverestående mennesker og samfunn med sine egne sosiale og kulturelle verdier, normer og tradisjoner. Mennesker som befinner seg høyere oppe i samfunnsutviklingens stige vet dermed hva de mindre utviklede er best tjent med (Skytte, 2019, s. 20). «De andres» kultur blir da underlegen i forhold til sin egen kultur. Dette ses i sammenheng med etnosentrisme da det innebærer en holdning som «...setter sin egen kultur i sentrum og ser verden fra sitt eget kulturelle ståsted» (Jávo, 2010, s. 50). Man oppfatter sin

egen kultur som universell fordi de oppfatningene og vurderingene som er vanlig i sin egen kulturelle gruppe er de eneste som er riktig (Jávo, 2010, s. 50).

2.3.2 Relativistisk kulturforståelse

En relativistisk kulturforståelse har oppfatning om kulturer som avgrensede med sitt sett av verdier og tradisjoner, og på «...bakgrunn av sin egen logikk utvikler egne forestillinger om det gode liv eller den gode barndommen» (Skytte, 2019, s. 22). Jávo (2010, s. 51) beskriver at en kulturel relativistisk holdning «...innebærer at individs meninger, tro og holdning må forstås ut fra dets egne kulturelle forutsetninger og premisser». I motsetning til etnosentrisme er det ingen kultur som er universell, som andre kulturer kan måles opp mot. Kulturer er relative og de kan bare forstås ut fra seg selv (Eriksen & Sajjad, 2020, s. 48).

2.3.3 Kontekstuell kulturforståelse

Ut fra en kontekstuell forståelse anses særlige trekk ved etniske grupper som «...betinget av den lokale situasjonen snarere enn som noe opprinnelig og fundamentalt, slik både den evolusjonistiske og den relativistiske kulturforståelsen stort sett har forutsatt» (Skytte, 2019, s. 24). Etnisitet er ikke en egenskap hos en enkelt gruppe, men en relasjon mellom grupper.

Ved en kontekstuell tilnærming forsøker man «...å forstå andre mennesker ved å undersøke helheten i deres erfaringsverden og hvilke normer, verdier og holdninger de organiserer og lever livet etter» (Ellingsen & Skjerfstad, 2015, s. 98). En kontekstuell tilnærming er en sosialfaglig tilnærming som legger vekt på hvordan mennesker er påvirket av og i samspill med komplekse individuelle, kulturelle, strukturelle relasjoner (Ellingsen og Levin mfl., 2015 referert i Rugkåsa et al., 2017, s. 13). De stiller spørsmål til hva som er det enkelte behovet i menneskers situasjon, og hvilken mening enkeltmennesker tillegger sin situasjon og sine handlinger (Rugkåsa et al., 2017, s. 12).

2.3.4 Kultursensitivitet og kulturkompetanse

Jávo (2010, s. 55) beskriver at kultursensitivitet innebærer «...å være bevisst på at kulturelle forskjeller og likheter finnes, og at dette vil påvirke våre verdier, læring og atferd». Som profesjonsutøver innebærer dette å ha en åpen holdning for forskjeller å forsøke å forstå den andre ut fra deres ståsted og perspektiv (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 65). Bufdir sin

beskrivelse av kultursensitiv praksis er å «... forsøke å forstå klientene ut fra deres egne premisser, uten å bruke sin egen virkelighetsoppfatning som målestokk» (Bufdir, 2018).

Kulturkompetanse er ett begrep som blir brukt i sammenheng med kultursensitivitet. Begge begrepene «...anerkjenner og inkorporerer betydningen av kultur, vurderer tverr-kulturelle forhold, er årvåken overfor dynamikk som skyldes kulturelle forskjeller, utvider kulturkunnskapen og tilpasser offentlige tjenester sånn at de ivaretar spesifikke, kulturbasert behov» (Holm-Hansen et al., 2007, s. 50). Kulturkompetanse handler om konkret kunnskap, mens kultursensitivitet innebærer innstilling og arbeidsmåte (Holm-Hansen et al., 2007, s. 50).

Javo (2019, s. 154) definerer kulturkompetanse som «...evne til å samhandle effektivt med folk fra forskjellige kulturer». Hun beskriver flere komponenter som til sammen utgjør kulturkompetanse: å ha bevissthet om eget kulturelt verdensbilde, akseptere kulturelle forskjeller, ha kunnskap om ulike kulturelle uttrykksformer og ha ferdighet i å arbeide tverrkulturelt (Javo, 2010, s. 154).

Høsten 2016 kom det forslag til ny barnevernslov hvor utvalget argumenterte for at barnevernsarbeidere trenger å øke sin kulturkompetanse (NOU 2016:16, s. 13). Men hva kulturkompetanse skal bestå av er uklart, og det er problematisk at det ikke er en presis definisjon av begrepet (Rugkåsa et al., 2017, s. 80).

2.4 Sosioøkonomiske faktorer

«Sosioøkonomisk er et faguttrykk innenfor samfunnsvitenskapene som betyr at noe har å gjøre med både sosiale forhold og økonomiske forhold eller er knyttet til samspillet mellom det sosiale og det økonomiske...» (Tjernshaugen, 2019). Sosioøkonomiske forhold kan være utdanning, klasse, kjønn, boforhold, yrke, inntekt og sosialt nettverk. Jo høyere utdanning, dess høyere inntekt desto høyere sosioøkonomisk status har man. Det er forskjeller mellom innvandrere grupper i Norge, da de ulike gruppene har forskjellig sosioøkonomisk status, innvandringsgrunn og botid i landet (Skytte, 2019, s. 35). Det finnes både innvandrere med høy utdanning og gode jobber i det norske samfunnet, og det finnes en del innvandrerfamilier som er underpriviligerte med hverdagsvilkår som skiller seg fra andre barn sine oppvekstvilkår i Norge (Skytte, 2019, s. 35).

3. METODE

I denne delen av oppgaven vil det gjøres rede for valg av metode, hvordan datainnsamling har foregått og analysemetode som har blitt brukt i tolkning av data.

3.1 Valg av metode

Metode sier noe om hvordan «...innsamling av data foregår på, altså hvordan disse kategoriseres, analyseres og tolkes» (Rienecker og Jørgensen 2007, s. 249, referert i Støren, 2010, s. 37). Metode er nyttig i den forstand at det bidrar til å få frem ny kunnskap og til å etterprøve i hvilken grad påstander er sanne, gyldige eller holdbare (Dalland & Keeping, 2020, s. 53).

I denne oppgaven er litteraturstudie valgt som metode. «Metoden i en litteraturstudie går ut på å søke vitenskapelige originalartikler i relevante databaser, samt å vurdere disse funnene kritisk» (Støren, 2010, s. 39). Målet er å benytte tidligere forskning og annen litteratur for å tilegne data for å kunne besvare oppgavens problemstilling. Det har også blitt anvendt kunnskap fra fag- og pensumbøker for å underbygge annen forskning.

Det finnes styrker og svakheter med de ulike metodene. Styrken med kvantitativ metode er at det gir data i form av målbare enheter (Dalland & Keeping, 2020, s. 54). Ved kvalitativ metode er det en styrke at en ganger opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle, ved for eksempel intervju (Dalland & Keeping, 2020, s. 54). Bruk av kvalitativ metode som for eksempel intervju kunne vært en fordel i forhold til oppgavens problemstilling, da man går i dybden på erfaringer og forstår etniske minoritetsfamiliers verden. Men grunnet økt oppmerksomhet rundt temaet de siste årene, har det kommet en del forskning og kunnskap om forholdet mellom barneverntjenesten og etniske minoritetsfamilier. Ved bruk av litteraturstudie kan det dermed tas i bruk både kvalitative og kvantitative undersøkelser som allerede har blitt gjort i annen forskning og litteratur for å se temaet i en større helhet.

En av svakhetene med litteraturstudie er at en må forholde seg til eksisterende forskning, og at en ikke kan oppsøke den primære kilden. Mengden av relevant forskning kan også være begrenset som kan føre til at en ikke finner det man er ute etter i forhold til sitt tema. Det kan også være vanskelig å velge ut relevant litteratur, og det blir derfor viktig å velge ut

inklusions- og eksklusjonskriterier. Det positive er at en kan få generell gyldighet ved bruk av mange studier. Ved å undersøke ulike litteraturstudier innenfor samme tema, kan man få en bedre oversikt over ulike sider og vendinger ved temaet. Målet er å undersøke det som har blitt gjort på feltet, sammenfatte ulike teorier og funn for å så vurdere, og kritisk sette det opp mot hverandre. Litteraturstudie er derfor den beste metoden for å fange opp det som ønskes undersøkt i denne oppgaven.

3.2 Data innsamling

Det har blitt brukt Oria som hoved database for å finne frem til forskning, faglitteratur og artikler til oppgaven. Søkene ble gjennomført fra 23.januar til 15.mars både på norsk og engelsk. For å finne vitenskapelige artikler ble det gjort systematiske søk på fagfelleverderte artikler de siste fem årene. Søkeord som ble brukt for å finne frem til relevant pensum og artikler var: «minoritet» OG «barnevern», «barneverntjenesten, barnevernet» «minoritet» OG «barnevern», «minoritet, minoritetsfamilie» OG «frykt» OG «barnevernet», «minoritet, minoritetsfamilie» OG «erfaringer» OG «barnevernet», «flerkulturelt» OG «barnevernet, barneverntjenesten», «ethnic, minority» OG «child, welfare, service» OG «norway».

Forholdet mellom barneverntjenesten og etniske minoritetsfamilier utgjør mange temaer og områder som kan forbedres. For å begrense søkene etter oppgavens avgrensning var det nødvendig å ekskludere artikler som dreide seg om oppdragelse, oppdragervold, tolk og enslige mindreårige flyktninger.

Selv om det i hovedsak er minoritetsetniske familier sine erfaringer som ønskes undersøkt i denne oppgaven, ble det også gjort søk på artikler som representerer barnevernsansatte sine erfaringer. Barnevernsansattes sine positive og negative erfaringer kan gi innsikt i faktorer som kan være ett bidrag til å se situasjoner i en større sammenheng, som videre kan gi implikasjoner til en bedre praksis. Det er derfor valgt ut to artikler som representerer deres erfaringer.

4. PRESENTASJON AV FUNN

Presentasjon av funn vil legges frem i en oversiktstabell, ved å legge frem formål/forskningsspørsmål, metode, respondenter og sentrale temaer. I min oppgave har jeg lagt vekt på følgende tema: frykt for barnevernet, kommunikasjonsbarrierer og kulturalisering. Det vil deretter fremkomme sammendrag av funnene i hver artikkel. Artikkene tar også opp temaer som kollektivistisk og individualistisk omsorg og oppdragervold, men disse temaene går jeg ikke nærmere inn på i denne oppgaven.

Forfatter og år	Formål/ forskningsspørsmål	Metode	Respondenter	Sentrale temaer
Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., Bjørknes, R., & Nygren, L. (2015)	<i>Forskningsspørsmål:</i> Hvordan beskriver foreldre med flyktningbakgrunn frykten for barnevernet blant etniske minoritetspersoner?	Kvalitativ metode - Intervju	10 foreldre med flyktningbakgrunn	Frykt, anerkjennelse, diskriminering, tillit og mistillit, krenkelser, inntoning
Rugkåsa, M, Å., Signe, Y., & Ketil, E. (2015)	<i>Formål:</i> Få frem hvordan samspillet mellom undervisning, forskning og barnevernfaglig forskning kan utvikle kunnskap om utfordringer i arbeid med minoritetsetniske familier, og hvordan dette arbeidet kan videre kan utvikles.	Case studie	Deltakere i videreutdanning: <i>Barnevern i et minoritetsperspektiv</i>	Kulturalisering, omsorgsutøvelse, klasse, kontekstuellt barnevern, normative tattforghiteter, kritisk refleksjon
Manum, O. A. (2015)	<i>Formål:</i> Få frem intervjuobjektets erfaringer som sakkyndig i barnevernssaker som omhandler barnevernsbarn med minoritetsbakgrunn og deres familier.	Ikke metode	Et intervju av Sunil Loona, seniorrådgiver ved NAFO, psykolog og sakkyndig for i barnevernssaker som handler om barnevernsbarn med minoritetsbakgrunn og deres familier	Kollektivistisk og individualistisk omsorg- og samspillpraksis, klassebakgrunn, migrasjon, mistillit, omsorgsutøvelse, fysisk avstraffelse, «oss» og «dem»
Fylkesnes, M., Iversen, A.C og Nygren L.(2018)	<i>Forskningsspørsmål:</i> På hvilke måter posisjonerer institusjonelle praksiser etniske minoritetsforeldre som «mangelfulle» og hvordan blir denne posisjonen forstått, forhandlet om og utfordret i foreldrenes fortellinger?	Kvalitativ metode-intervju	11 foreldre (syv kvinner og fire menn) med flyktning bakgrunn	Foreldreskap, ekspertkunnskap, klientatferd, mangelfullt barnevern, tattforghiteter, middelklasseperspektiv, frykt, informasjon, klasse, sosioøkonomiske forhold
Fylkesnes M. K & Netland M. (2012)	<i>Formål:</i> Få frem kunnskap om hvordan foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn og deres saksbehandlere i gode samarbeidsrelasjoner beskriver relasjonene sine og saksbehandlernes fremgangsmåter	Kvalitativ metode-Intervju	Seks minoritetsetniske foreldre(ti kvinner, to menn), og deres saksbehandlere.	Tilgjengelighet, informasjon, samarbeid, god praksis, ønsker og behov, forståelse, tolk, kulturforskjeller

Artikkel 1- Frykten for barnevernet- En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. Av Marte Knag Fylkesnes, Anette C. Iversen, Ragnhild Bjørknes og Lennart Nygren, publisert i Tidsskrift for Norges barnevern, 2015.

Sammendrag: Fylkesnes et al., (2015) viser hva frykten for barnevernet blant etniske minoritetsforeldre handler om, og tiltak som adresserer mistillit til tjenestene i deler av befolkningen. I foreldreinformantenes fortellinger er tre tema fremtredende: 1) Barnevernet bare tar barn, 2) Barnevernet ikke går i dialog med foreldre, 3) Barnevernet diskriminerer. I lys av Axel Honneth og Nancy Frasers forståelse av anerkjennelse og ferdighet foreslår artikkelen at frykten forstås som frykt for krenkelser i møte med barnevernet som handler om å bli fratatt barna, bli usynliggjort og diskriminert. Kunnskap om frykt og representasjoner samt anerkjennelsesteori kan øke barnevernets forståelse av utfordringer barnevernsansatte står ovenfor i møte med etniske minoritetsfamilier. Artikkelen hevder at det er behov for å øke innsatsen på dette området i Norge.

Artikkel 2- Barnevernsarbeideres møte med barn og familier med minoritetsbakgrunn. Av Marianne Rugkåsa, Kjetil Eide og Signi Ylvisaker. Publisert av Tidsskrift Norges barnevern, 2015.

Sammendrag: Rugkåsa et al., (2015) undersøker utfordringer i arbeid med minoritetsetniske familier og hvordan dette arbeidet kan videreutvikles. Deltakere i videreutdanningen «Barnevern i et minoritetsperspektiv» beskriver kasus fra praksis, og temaene som er fremtredende er: barnevernets omsorgsutøvelse overfor minoritetsbarn, kulturalisering i barnevernfaglig praksis og diskurser i barnevernet om minoritetsforeldre som omsorgspersoner. Artikkelen viser til hvordan tattforghitheter rundt barnevernsansatte kan influere omsorgspraksis, og at barnevernsansatte sine beskrivelser gir et endimensjonalt bilde av barnet, ungdommen eller foreldrene og i mindre utstrekning forståelser knyttet til omgivelser. På grunnlag av dette påpeker artikkelen på at kritisk refleksjon er sentralt for å danne en kontekstuell tilnærming.

Artikkel 3- Innvandrernes utfordringer til norsk barnevern. Av Olav Andre Manum. Publisert av Tidsskrift Norges barnevern, 2015.

Sammendrag: Denne artikkelen er et intervju av Sunil Loona som er seniorrådgiver ved NAFO, psykolog og sakkyndig i barnevernssaker som omhandler barnevernsbarn med minoritetsbakgrunn og deres familier. Loona peker på at det skapes flere utfordringer i møte med hjelpeapparatet og minoritetsforeldre fordi det skilles mellom tradisjonell kollektivistisk og moderne individualistisk omsorg-og samspillspraksis. Det er et dårlig utgangspunkt å beskrive forskjeller mellom «oss» og «dem». Han mener at klassebakgrunn påvirker omsorgsforholdene i familien mer enn kulturbakgrunn, og at det er trekk ved foreldrenes personlighet som vil være avgjørende for deres omsorgskompetanse. Ved å skape gjensidighet og se flere likheter mellom «seg selv» og «de andre» vil en skape en genuin dialog med likeverdige samarbeidspartnere.

Artikkel 4 - Fylkesnes, M., Iversen, A.C og Nygren, L. (2018). Negotiating deficiency: Exploring ethnic minority parents' narratives about encountering child welfare services in Norway. Publisert i Wiley, Child & family, social work.

Sammendrag: Tema i foreldrenes fortellinger er erfaringer av å ha mangel kunnskaper og ferdigheter. «Manglene» er i sett i sammenheng med utfordringer foreldrene erfarer i møte og forhandlingsstrategier de anvender for å utfordre en tilskrevet «mangelposisjon» («deficiency positioning»). Det er da tre tema som blir identifisert: 1) Å lære foreldreskap (learning to parent), 2) Å utfordre ekspertkunnskap (contesting expert knowledge), 3) Å lære klientskap (learning to client) og 4) Å konstruere et mangelfullt barnevern (constructing CWS deficiency). Gjennom alle temaene blir godt foreldreskap koblet til norske verdier, praksiser og ekspertkunnskap, og et «mangelfullt foreldreskap» blir koblet til informantenes etniske minoritetsbakgrunn. Artikkelen argumenterer dermed med «...at normative strukturer i barnevernkonteksten, der foreldre evalueres med utgangspunkt i normer for intensivt foreldreskap, posisjonerer foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn som mangelfulle per se» (Fylkesnes 2018, s. 60).

Artikkel 5 – God praksis i møte med etniske minoritetsfamilier i barnevernet: saksbehandleres og foreldres erfaringer. Av Marte Knag Fylkesnes og Marit Netland. Publisert av Tidsskrift for Norges barnevern, 2012.

Denne artikkelen inneholder saksbehandlere og foreldres erfaringer, og representerer at det er gode samarbeidsrelasjoner mellom partene. Informantene i denne artikkelen hevder at saksbehandleres fremgangsmåter er kjennetegnet av: 1) å ta foreldrenes ønsker og behov på alvor, 2) å være tilgjengelig og 3) Gi informasjon på en forståelig og åpen måte.

Kulturforskjeller som ulikt syn på barn, oppdragelse og barns behov er tilstedeværende men uproblematisk. Kulturell praksis kunne være en forklaring på foreldrenes atferd, men alternative forståelsesmåter alltid ble presentert. Resultatet i denne artikkel viser at kultur var en av flere forhold saksbehandlerne vurderte familiens situasjon fra, og behovet for å bruke mer tid, formidle forståelse og informere grundigere enn i møte med majoritetsforeldre ble sett på som nødvendig.

4.1 Analyse av funn

For å tolke de valgte artiklene ble det tatt i bruk en forenklet tilnærming, kalt tematisk analyse (Aveyard, 2019, s. 141). Det første trinnet i denne tilnærmingen er å identifisere temaer i resultatene av hver artikkel. Det som var felles med alle artiklene er at de nevner en slags frykt, skepsis eller bekymring blant minoritetsmiljøet for barnevernet. Imidlertid er det bare en artikkel som faktisk beskriver i detalj hva frykten dreier seg om og ikke. Noe annet som er felles med artiklene er at de beskriver hvordan for mye fokus på kultur kan påvirke den barnevernfaglige praksisen, og hvordan kulturforskjeller kan være med å skape ett skille mellom «oss» og «dem». Det som videre er felles er at artiklene beskriver hvordan disse utfordringene skaper konsekvenser for kommunikasjonen og samhandlingen mellom etniske minoritetsfamilier og barneverntjenesten. Når jeg hadde identifisert temaene, slo jeg sammen resultatene av artiklene som har samme temaer, navnga de og sammenlignet de. Følgende temaer var mest sentrale og gikk igjen mest i artiklene: kulturalisering, kulturkompetanse, språk- og kommunikasjons barrierer og frykt for barnevernet.

Ingen av artiklene svarer imidlertid enkeltstående på alle de nevnte temaene. Artiklene nevner allikevel litt om hvert tema. Dette gjør det mulig å slå sammen både små og større temaer som er sammenfallende til større enheter. Artikler som inneholder ulike temaer og vinklinger gjør

det dermed til sammen mulig å besvare problemstillingen. Det som viker fra problemstillingen er at artiklene ikke besvarer hvordan barrierer i forholdet mellom barneverntjenesten og etniske minoritetsfamilier påvirker barna. Erfaringer retter seg med særlig fokus på minoritetsforeldre. Artiklene kommer også med implikasjoner på hva som kan gjøres for en bedret praksis, men om systemet faktisk tilrettelegger nok tid og ressurser for at barnevernsansatte kan bidra til en slik kvalitetsforbedring, blir ikke besvart. Under kildekritikk vil styrker og svakheter med hver artikkel bli nærmere beskrevet.

4.2 Kildekritikk

Kildekritikk viser til at man er i stand til å være kritisk til litteraturen som er benyttet i oppgaven (Dalland & Keeping, 2020, s. 72). Dette innebærer å se på artiklenes relevans i forhold til temaet og kvaliteten på kildene som blir benyttet. Empirien må også tilfredsstillende krav: den må være gyldig og relevant (valid), og pålitelig og troverdig (reliabel) (Jacobsen, 2015, s. 16). Ved validitet har det vært sentralt å undersøke om funnene har vært generaliserbare. Dette har jeg gjort ved å finne ulik forskning som støtter opp og underbygger hverandre. Når det gjelder artiklene har jeg undersøkt om utvalget har vært representative i forhold til det som undersøkes. Når det gjelder relabiliteten har det vært sentralt å se om artiklene har blitt gjennomført på en troverdig måte, og om resultatene har vært til å stole på.

Faglitteratur og pensum jeg har tatt i bruk er ofte sekundærkilder. Det innebærer at teksten er bearbeidet og presentert av en annen forfatter enn den opprinnelige (Dalland & Keeping, 2020, s. 73). Når en tar i bruk sekundærkilder er det viktig å reflektere kritisk over den opprinnelige meningen med det som blir presentert, da det som har blitt skrevet kan ha endret seg i det en annen person tolket og oversatte den originale tanken eller meningen. Dette kan igjen påvirke påliteligheten og troverdigheten av det som blir presentert i min oppgave, og det er dermed viktig å reflektere over dette.

Alle de vitenskapelige artiklene som brukes i oppgaven er fra fagfelleurderte tidsskrift. Tre av artiklene er fra Tidsskrift Norges Barnevern. Det vurderes som hensiktsmessig å benytte artikler fra dette tidsskriftet da det er landets mest etablerte tidsskrift innen barnevernssektoren, og gir uttelling i universitet- og høyskolesystemet som publiseringskanal på nivå 1 (Follesø & Kruger, u.d.). Tidsskriftet publiserer erfaringer og vitenskapelige artikler

som er relevant for oppgavens tema, og henvender seg til forskere og ansatte som har erfaring fra praksis i arbeid med barn og institusjoner. En av disse forskerne er Marte Knag Fylkesnes som er forfatter i tre av de valgte artiklene, sammen med flere. Faren ved å benytte tre vitenskapelige artikler fra samme tidsskrift og som i tillegg har samme forfatter er at en risikerer å få frem bare en vinkling av virkeligheten. I forhold til oppgavens tema er det mangel på vitenskapelige artikler fra ulike tidsskrift, samtidig som flere av de er skrevet i 2015 og før. For å undersøke dette temaet burde nyere artikler også bli analysert for å få riktige resultater. Jeg fant da en engelsk artikkel fra ett annet tidsskrift publisert i 2018. Dette er viktig for å få mer variasjoner i funnene og ett mer nyansert bilde av temaet.

Det vil bli lagt vekt på en femte vitenskapelig artikkel i oppgavens drøftingsdel. Dette fordi artikkelen har mange interessante funn og motsier en del av funnene i de andre valgte artiklene. Det vil da gi en mer nyansert drøfting. Artikkelen representerer samarbeidet mellom partene som positivt, og erfaringer fra både barnevernsansatte og etniske minoritetsfamilier. Jeg ser også svakheter med de andre artiklene, og den ene artikkelen oppfyller ikke krav til vitenskapelighet. Det vil derfor ses på som viktig å ta med en femte artikkel.

4.2.1 Styrker og svakheter med de ulike artiklene

Styrken i Fylkesnes et al., (2015) sin artikkel er at det har metode. Svakheten med artikkelen, er at det bare representerer foreldre med flyktningbakgrunn.

Rugkåsa et al., (2015) sin artikkel baserer seg på kasuser, også kalt case studie. Styrken er at analysen av kasusene vil gi kunnskap om barnevernets implisitte og eksplisitte teoretiske forståelser av sosiale problemer og hvordan barnevernet kan møte disse. Slike studier kan danne grunnlag for teoretisk generalisering (Grønmo, 2020). Svakheten i artikkelen er at det ligger føringer i kasusene ved at minoritets og majoritetsrelasjoner blir fremstilt som et element. Dette kan ha påvirket hvilke saker de fremstiller og ikke, og hvordan de beskrives. Artikkelen representerer bare barnevernansatte sin versjon. Dette vil bli sett på i kritisk lys, men vil også bidra til hva som kan gi implikasjoner til en bedre praksis.

Ulempen i artikkelen til Manum er at den ikke inneholder metode eller oppfyller kravene til vitenskapelighet. Artikkelen ses allikevel som nyttig å bruke i oppgaven da den representerer

erfaring og kunnskap fra en som har vært sakkyndig i barnevernssaker som omhandler barnevernsbarn med minoritetsbakgrunn og deres familier. Loona er psykolog og er fra et flerkulturelt miljø. Loona kan formidle praktisk erfaringskunnskap som igjen bidrar til mer dybdelæring da det gir mer generell teoretisk kunnskap og dypere mening. Teoretisk kunnskap relateres til praktisk erfaringskunnskap, som igjen forutsetter kontekstuell kunnskap og forståelse (Gjøsæter, 2013). Han har vært på «deres» side, og hans erfaringer og kunnskap fra en minoritetsbakgrunn kan gi innsikt til norsk barnevern, som bidrag til et kultursensitivt barnevern.

Fordelen i Fylkesnes et al., (2018) er at det benyttet kvalitativ metode. Det som kan ses på som en svakhet i denne studien er at det bare representerer foreldre fra land fra det afrikanske kontinent og i midtøsten, med flyktnings bakgrunn. Artikkelen kan dermed ikke representere innvandrere generelt. Fordelingen av utvalget virker derimot bra da det representerer familier med ulik bakgrunn og familiestruktur. Artikkelen er engelsk, og for å ikke feiltolke artikkelen, har det blitt brukt oversettelse til norsk fra doktoravhandlingen: *Frykt, forhandlinger og deltakelse: ungdommer og foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn i møte med den norske barneverntjenesten*, skrevet av Marte Knag Fylkesnes i 2018. Dette ses på som en troverdig tolkning, da det er samme forfatter som har oversatt artikkelen til norsk.

Stryken i artikkelen til Fylkesnes & Netland (2012) er at den har metode. Studien har imidlertid begrensninger som er viktig å ta hensyn til. Utvalget i studien var lite og relasjonene til de etniske minoritetsfamiliene og deres saksbehandlere hadde vart over lengre tid. Flertallet av familiene mottok også frivillige hjelpetiltak. Den gode relasjonen kan svekke foreldrenes mulighet til å komme med kritiske innspill da de kan være avhengige av hjelpen de får. Det fremkommer i studien at «foreldrenes positive innstilling i denne studien kan derfor forstås som nødvendige forsvarsstrategier (avmakt), og ikke utelukkende som konsekvens av godt samarbeid og saksbehandlernes fremgangsmåte (maktfordeling) (Fylkesnes & Iversen, 2012, s. 233). Studien skiller seg imidlertid fra tidligere forskning ved at den baserer seg på et utvalg der samarbeidet ble ansett som godt. Styrken i denne artikkelen kan dermed være at en kan undersøke hva som faktisk fungerer og om det er noe som eventuelt kan gi implikasjoner på en bedret praksis.

Det har vist seg å være mangel på artikler som representerer ett bredt utvalg og som kan beskrive problemskapende forhold generelt. Artiklene vil derfor ses i sammenheng, og forsøke å «utfylle» hverandre med annet pensum, slik at en til sammen kan få helhetlig oversikt på temaet. Jeg vil tolke og omforme data slik at en kan se likheter og forskjeller, og ha ett kritisk blikk på hvorfor studiene kom frem til forskjellig ulikt resultat. Dette er også sentralt i forhold til min førforståelse av temaet. Min erfaring fra praksis i barneverntjenesten gjør at jeg allerede har en mening om det valgte temaet, før jeg undersøker det. Grunnet min førforståelse kan det være vanskelig å holde seg nøytral. For å komme i best mulig posisjon til å besvare min problemstilling og holde meg nøytral, har det vært viktig å undersøke ulike sider av temaet. Dette gjelder både erfaringer fra begge parter, ulik forskning og ulike vinklinger av temaet. I tillegg til artiklene, har jeg også benyttet andre studier og oppdatert forskning for å underbygge ulike funn og påstander fra artiklene. Ved å undersøke ulike sider av virkeligheten, blir det til sammen forsøkt å se temaet i en større sammenheng, slik at oppgaven til slutt står sammen sterkere og gir en helhetlig oversikt fra ulike kontekster.

5. DRØFTING

Første del av oppgaven vil ta for seg frykten for barnevernet, den neste delen vil ta for seg hvordan man gjennom relasjonelt arbeid kan gjenskape tillit, og den siste delen tar for seg kulturens betydning i møte mellom minoritetsfamilier og barnevernet.

5.1 Frykten for barnevernet

Forskningen viser at en gjennomgående utfordring som blir beskrevet fra etniske minoritetsfamilier sine erfaringer i møte med barneverntjenesten, er frykten for barnevernet. For etniske minoritetsfamilier kan møte med barnevernet være skremmende. Dette kan videre gjøre det vanskelig for barneverntjenesten å kommunisere og skape tillit. Kunnskap om frykt er derfor viktig slik at en kan skape forståelser for hvordan barneverntjenesten kan håndtere slike utfordringer i møte med etniske minoritetsfamilier.

Fylkesnes et al., (2015, s. 88) hevder i sin artikkel at en del av det som er bidragsytende til den utbredte frykten for barnevernet, er oppfatninger om at barnevernets primære anleggende er å ta barn fra foreldre. Rapport av prosjektet «Myter eller realiteter – møter mellom innvandrere og barnevernet», gjennomført på oppdrag fra Bufdir i perioden 2013-2017 støtter dette og viser til at frykten knyttes til forestillinger om et system som tar barna fra familiene (Berg et al., 2017, s. 117). Både Fylkesnes et al., (2015) og psykolog Sunil Loona viser til at slike forestillinger er gjengse i innvandremiljøene generelt og at de ofte har fordommer til barneverntjenesten før de kommer til Norge. Loona beskriver videre hvordan disse erfaringene kan være med på å skape mistillit og skepsis til barneverntjenesten. Etniske minoritetsfamilier har ikke kjennskap til tilsvarende hjelpesystem, og mangel på kunnskap om det norske barnevernet bidrar dermed til at det skapes frykt. Forestillingene om barneverntjenesten relateres også til oppslag i media, som presenterer saker preget av konflikter og utfordringer mellom barneverntjenesten og innvandremiljøet. (Berg et al., 2017, s. 69). Fylkesnes et al., (2018, s. 96) viser hvordan dårlig informasjon i norske medier om mandatet til barneverntjenesten kan knyttes til debatter i internasjonale medier der etniske minoritetsforeldre kritiserer barnevernet for å gripe inn i familiers liv. Ipsos har på oppdrag fra Bufdir gjennomført en kartlegging av tillit til barnevernet blant personer med innvandrerbakgrunn. Undersøkelsen viser at informasjon fra myndighetene er den mest

avgjørende faktoren for kjennskap til barnevernet (Ipsos, 2017, s. 71). Frykten for barnevernet kan derfor skyldes feiloppfatninger om barnevernsarbeid, men også manglende kunnskap om barneverntjenesten. Fylkesnes et al., (2015 s. 91) viser hvordan mangel på informasjon fra barneverntjenesten bidrar til å skape frykt. Konsekvenser av mangel på informasjon og opplæring, blir fra informantene i artikkelen tolket som bevis på at barneverntjenesten kan ha skjulte hensikter og derfor diskriminerer gjennom sine praksiser. Fylkesnes et al., (2018, s. 1) støtter dette, og viser også til at informantenes erfaringer er at barneverntjenesten ikke gir god nok informasjon om tjenestene. Fylkesnes & Netland (2012, s. 228) viser derimot at barneverntjenesten gir god informasjon på en forståelig og åpen måte, og at en del av dette handlet om å bruke tolk ved behov. Informantene forteller at tolk var nødvendig for den gjensidige informasjonsflyten, og at samtaler uten tolk kunne føre til misforståelser. Berg et al., (2017, s. 76) påpeker på en annen side at foreldre ikke ønsker å bruke tolk, fordi de er redd for at tolken lekket informasjon og at personer i nettverket får kunnskap om deres kontakt med barnevernet. Barneverntjenester forteller også at de opplever at tolken bidrar til å underbygge eller skape skepsis og frykt for barnevernet, og at dette gjør det vanskelig å etablere gode relasjoner og tillit (Berg et al, 2017, s. 69). Det blir derfor ekstra viktig i arbeid med fremmedspråklige familier med god informasjonsformidling og kommunikasjon for å skape kjennskap og tillit. Men dette kan være vanskelig når barneverntjenesten heller ikke viser seg å gå i dialog med etniske minoritetsforeldre (Fylkesnes et al., 2015).

Fylkesnes et al., (2015) viser at det også skapes frykt ved at barneverntjenesten ikke går i dialog med etniske minoritetsfamilier. Dette innebærer blant annet at foreldre ikke blir inkludert i barnevernets beslutningsprosesser, og at de dermed blir usynliggjort (Fylkesnes et al., 2015, s. 89). Møtet med barnevernet kjennetegnes derfor av enveiskommunikasjon. Dette kan ses i sammenheng med Axel Honneth's krenkelser i soldifaritetsfæren. Honneth påpeker at det å behandle mennesker som ikke-eksisterende, er en sterk form for krenkelse og som er uforenelig med solidaritet (Ellingsen & Skjefsrad, 2015, s. 101). Ved å usynliggjøre etniske minoritetsfamilier, blir de ikke en del av fellesskapet hvor deres meninger, synspunkter, egenskaper og ressurser blir verdifull i møte med barnevernet.

Fravær av dialog, kommunikasjon og informasjon er utfordringer som kan føre til at det blir vanskelig for barneverntjenesten å skape forståelse og tillit til etniske minoritetsfamilier.

For at etniske minoritetsfamilier skal få kjennskap til barneverntjenesten er det viktig at barnevernsarbeidere går i dialog med familiene, slik at de kan skape relasjoner og gi nødvendig informasjon som videre kan bidra til å redusere frykten. Men hvordan skal barneverntjenesten benytte disse erfaringene til å endre synet på en relasjon preget av frykt over til en relasjon med tillit og gjensidig forståelse?

5.2 Hvordan skape tillit mellom minoritetsfamilier og barnevernet?

De som sitter med en frykt tilknyttet barneverntjenesten, trenger mer tid til å utvikle trygghet i relasjonen (Ipsos, 2017, s. 75). Det å skape tillit, sikre god kommunikasjon og gjensidig forståelse i barnevernsarbeid, kan være utfordringer generelt, men kan oppleves som mer utfordrende når man har ulikt språk og referanserammer (Berg et al., 2017, s. 9). Det er derfor viktig å adressere mistillit og legge til rette for at etniske minoriteter føler seg ivaretatt og forstått.

Fylkesnes et al., (2015, s. 83) viser til en rekke undersøkelser som finner at relasjonelle aspekter som opplevelse av å bli møtt med empati og varme, er avgjørende for om kontakten med barneverntjenesten oppleves som hjelpsomt av brukere. Loona understreker også at det er viktig å ha empati for familiens situasjon (Manum, 2015, s. 42). Honneth påpeker viktigheten av relasjoner i sin anerkjennelsesteori. Han hevder at trygge personer er nøkkelpersoner for anerkjennelse i den private sfæren (Ellingsen & Skjefsrad, 2015, s. 99). Fylkesnes et al., (2015, s. 83) henviser til Honneth's modell og viser hvordan fraværet av varme og forståelse i personlige relasjoner truer individets selvtillit, og derfor oppleves som krenkende. Han beskriver at anerkjennelse uttrykkes gjennom en gjensidig relasjon. Det er derfor viktig at barnevernsansatte viser omsorg, støtte og varme for å skape en gjensidig trygg relasjon. For at det skal utvikles tillit, er det også nødvendig å skape positive holdninger rundt barneverntjenesten. Det er derfor også viktig å formidle kunnskap og informasjon om barneverntjenesten. Dette fordi når de positive holdningene er sterke, utvikles deretter tillit (Ipsos, 2017, s. 27).

I Prop.160 L s.47 trekker utvalget frem viktigheten av god kommunikasjon i møte med innvandrerbefolkningen og at samarbeidsplikten innebærer et krav til kultursensitivitet. Tillit danner grunnlag for åpen kommunikasjon, utveksling av informasjon og høyere grad av samarbeid med brukerne (Ipsos, 2017, s. 75). Det å ikke gi god nok informasjon, kan kobles

til krenkelsers i den rettslige sfæren i Honneth's anerkjennelsesteori. I følge Honneth opplever man positiv selvforståelse ved at vi lever i et samfunn som gir oss samme rettigheter som andre, som er i tilsvarende situasjon (Ellingsen & Skjefsrad, 2015, s. 100). Hvis etniske minoriteter ikke får nødvendig informasjon på en forståelig måte kan det føre til kollektiv krenkelse av etniske minoritetsgrupper fordi de fratras rettigheter eller diskrimineres. Å la være å benytte tolk kan også føre til krenkelsers i den rettslige sfæren. Familier har rett til å få informasjon om sin egen sak fra barneverntjenesten. I situasjoner hvor familier ikke forstår norsk, kan mangel på tolk føre til at de ikke får den informasjonen de har krav på.

I lys av dette, kan det hevdes at et godt samarbeid mellom etniske minoritetsfamilier og sosialarbeidere henger sammen med anerkjennelse, tydelig informasjonsformidling og gjensidig respekt. Det er derfor viktig at barnevernsansatte tilrettelegger for å formidle tydelig og nødvendig informasjon slik at de får oppfylt sine rettigheter, og blir respektert av barneverntjenesten. Men hvordan skal barneverntjenesten komme i posisjon til å formidle nødvendig informasjon? Og hvilken informasjon skal formidles for å redusere frykten og skape tillit?

Ipsos (2017, s. 5) viser at tilliten til barnevernet er lavere enn gjennomsnittet for personer som har fått informasjon om barnevernet fra sosiale nettverk eller fra media. Ut i fra dette kan det hevdes at det er behov for ytterligere informasjonsarbeid fra myndighetene rettet mot etniske minoritetsmiljøer. For å skape økt kunnskap om barneverntjenesten etterlyser Fylkesnes et al., et bedre opplæringstilbud til nyankomne flyktninger med hensyn til barnevernets mandat og forventninger til foreldre i Norge (Slimi og MIRA senteret, 2012 referert i Fylkesnes et al., 2015, s. 89). Artikkene viser derimot ikke i videre forstand hvordan en skal nå ut til innvandrer miljøene for å redusere fordommer og forestillinger som skapes gjennom oppslag i media. Berg et al., (2017, s. 71) viser derimot til at det er viktig å samarbeide med innvandrer miljøene, og bruke nøkkelpersoner i miljøene som ressurs for informasjonsbildet.

Fylkesnes & Netland viser imidlertid at barneverntjenesten formidler informasjon på en forståelig og åpen måte. Men i likhet med de andre artiklene hevder de at etniske minoriteter ofte har bekymringer i forhold til barneverntjenesten, og at det derfor er nødvendig med god informasjon. Ut i fra deres suksessfaktorer for en «beste-praksis» omhandler informasjonsformidlingen om å informere om barnevernets myndighet, rolle og vurderinger, bruke tolk ved behov og sjekke ut forståelsen hos den man snakker med. De peker videre på

at det er måten det tilrettelegges for god tolkebruk som er avgjørende for relasjonsbygging, ikke bruk av tolk i seg selv. Det er viktig å ta hensyn til familiene hvis de opplever at det kan være vanskelig å stole på tolken. Det er også sentralt at barnevernsansatte sikrer at alle parter forstår hva som blir sagt i samtaler og betydningen av det som blir kommunisert i møte. Ipsos (2017, s. 68) viser at 8 av 10 opplever det som viktig å få informasjon også om barns rettigheter i Norge, om deres rettigheter i møte med barnevernet og tilbud om informasjon om barns utvikling og behov. For å sikre nødvendig og forståelig informasjon blir dermed dialogen viktig.

Tillit må ifølge Berg et al., (2017, s. 76) skapes gjennom et kontinuerlig pågående tillitsarbeid. Dette innebærer at dialogen er helt avgjørende for både utvikling av relasjon og for tilliten mellom barnevern og foreldre. Ifølge Honneth er dialog også en hovedpremiss for anerkjennelse. Det at etniske minoritetsfamilier opplever seg som betydningsfull i møtet med barneverntjenesten, vil føre til opplevelse av anerkjennelse i den solidariske sfæren. For å forhindre krenkelser i solidaritetsfæren og utvikle selvaktelse beskriver han at det er nødvendig å oppleve at en har noe å bidra med til fellesskapet, og at bidraget blir verdsatt. Det å føle seg verdsatt og betydningsfull er sentralt for å oppnå anerkjennelse i den solidariske sfæren (Ellingsen & Skjerfstad, 2015, s. 98). Det er derfor viktig at barnevernsansatte tar deres bidrag, synspunkter og meninger på alvor slik at de føler at deres meninger og ressurser er verdifull for barneverntjenesten. Dette støtter også Røkenes & Hansen (2012, s. 204) som hevder at kultursensitiv kommunikasjon innebærer å ta hensyn til forskjeller, og kommunisere på en måte som både barnevernsarbeidere og minoritetsfamilier opplever som betydningsfull. Men betyr dette at det trengs en spesiell kompetanse i arbeid og samhandling med etniske minoritetsfamilier?

5.3 Kan kulturkompetanse og kultursensitivitet skape en bedre relasjon og øke tilliten?

Sosialarbeidere opplever ofte at det trengs en bestemt type kunnskap i arbeid med minoritetsetniske familier (Rugkåsa et al., 2017, s. 77). Det defineres som kulturkompetanse. Dette omhandler tilegnelse av kunnskap om normer og praksiser i sosialt arbeid som eksisterer innenfor gitte grupper, og som videre leder til økt sensitivitet hos sosialarbeideren (Rugkåsa et al., 2017, s. 77). Kultursensitivitet innebærer å anerkjenne forskjeller uten å fordømme (Holm-Hansen et al., 2007, s. 51)

Rugkåsa et al., (2017) stiller spørsmål til om det faktisk er behov for en særegen kompetanse om kulturelle forhold i arbeid med etniske minoritetsfamilier. De hevder at kulturkompetansetenkningen ofte kan føre til en endimensjonal forståelse av mennesker og kultur, og som dermed «...tilslører forhold som makt, privilegier og strukturelle krefter som former menneskers liv» (Rugkåsa et al., 2017, s. 78). Aadnesen & Hærem, (2007 s. 74) er derimot positiv til kulturkompetansebegrepet og hevder at kulturkompetanse er nødvendig for å sikre likeverdige tjenester og en ikke-diskriminerende praksis i kommunikasjonen mellom barneverntjenesten og etniske minoriteter. Sosialarbeidere sitt ansvar for å bekjempe diskriminering kommer også til uttrykk i det yrkesetiske prinsippet om *Likeverd og ikke-diskriminering*. Dette prinsippet tar for seg at alle mennesker er likeverdige og har krav på et verdig liv. Diskriminering på grunnlag av nasjonalitet, hudfarge, språk, kultur, klasse, kjønn, seksuell legning, alder, funksjonshemming, religiøs tro eller politiske oppfatninger er ikke akseptabelt og må bekjempes» (Eide & Oltedal, 2015, s. 93).

Men det er samtidig like viktig hvordan fagfolk faktisk anvender denne kunnskapen i praksis (Skytte 2001, referert i Javo 2010, s. 155). Javo hevder at det trengs både kultursensitivitet og kulturkompetanse for å arbeide med etniske minoritetsfamilier på en profesjonell og effektiv måte (Javo, 2010, s. 191.) Hun hevder at dette innebærer å ha ulik kunnskap om blant annet barneoppdragelse og atferdsproblemer i forskjellige kulturer, og kompetanse om interkulturell kommunikasjon. Holm-Hansen et al., (2007, s. 51) peker på at kulturkompetanse er en forutsetning for kultursensitivitet. De mener at kulturkunnskap uten kultursensitivitet i verste fall fører til at barnevernsarbeideren analyserer innvandrerfamilier statisk, mer på basis av generelle kunnskaper enn ved hjelp av den konkrete situasjonen familien står i. Ut i fra dette perspektivet må barnevernsarbeideren ha kulturkompetanse for å kunne utøve kultursensitivitet. I lys av dette kan det hevdes at barnevernsansatte trenger ekstra kunnskap om ulike forhold i arbeid med etniske minoritetsfamilier i motsetning til arbeid med majoritetsfamilier. Men i hvilken grad bidrar egentlig en slik særegen kompetanse til å forbedre forholdet mellom etniske minoritetsfamilier og barneverntjenesten?

5.3.1 Kulturalisering

Det har vært stor oppmerksomhet på å ta hensyn til kultur, men samtidig har det vært lite fokus på hva kulturforskjeller faktisk betyr for barneverntjenesten. Både overfokusering på kultur og ignorering av det kulturelle aspekter skaper mange utfordringer i forholdet mellom

etniske minoritetsfamilier og barneverntjenesten. Hvilke konsekvenser skapes ved for mye eller for lite fokus på det kulturelle aspektet?

For mye fokus på kultur kan føre til kulturalisering. «Kulturalisering er en prosess der gitte situasjoner eller problemer fortolkes, forklares og behandles på grunnlag av en generalisert forståelse av kultur» (Rugkåsa et al., 2017, s. 55). Rugkåsa et al., (2017, s. 57) belyser hvordan en slik situasjon kan oppstå gjennom dette eksempelet: Kulturelle forhold som ære, skam og autoritære oppdragelsesformer blir brukt som årsaksforklaring i en tenåringskonflikt i en minoritetsfamilie. Her blir forhold som har sammenheng med annet enn kultur som ungdommers selvstendigjøring og opposisjon mot foreldregenerasjonen, forklart kulturelt (Rugkåsa et al., 2017, s. 57).

Rugkåsa et al., (2015, s. 103) viser også i sin artikkel hvordan barnevernsarbeidere bruker kulturelle forklaringer i sine beskrivelser av konkrete situasjoner og i sine håndteringer. I situasjoner hvor problemer i majoritetsfamilier ville blitt forstått som fattigdom, rus eller psykiatri, ville det i minoritetsfamilier blitt forklart på bakgrunn av kulturelle forskjeller. Trangboddhet og lite møbler i leiligheten blir beskrevet som uttrykk for kulturell praksis og ikke som materiell fattigdom. En konsekvens ved å ikke se personen i situasjonen er at de sosiale problemene som er i individets omgivelser ikke ses i relasjon til fattigdom eller klasse, men kultur. Fylkesnes et al., (2018) støtter opp under dette i sin artikkel og viser til eksempel om at familiers hverdagsutfordringer som ofte er preget av svak økonomi og stort omsorgsansvar kan mistes av synet. Det blir tatt i bruk kulturelle forklaringer for hvordan problemer skal løses, og konsekvensen blir at kompleksiteten i enkelt situasjoner velges bort (Rugkåsa et al., 2018, s. 57). Dette kan ses i sammenheng med en relativistisk kulturforståelse. Dette fordi minoritetspersoner ikke ses som et eget individ, men som en kulturrepresentant hvor deres situasjon blir egenskapsforklart med henvisning til deres kultur. Ved kulturalisering tas det ikke hensyn til hvordan både sosiale, kulturelle og strukturelle forhold samvirker og påvirker hverandre, og til sammen danner kompleksitet i sosiale problemer (Rugkåsa et al., 2017, s. 61). Bruk av kulturelle forklaringer kan videre føre til at det skapes ett skille mellom «oss» og «dem» i barnevernfaglig arbeid, som videre er et dårlig utgangspunkt for å skape tillit.

5.3.2 «Oss» og «dem»

Artiklene beskriver hvordan barnevernsansatte er med på å skape ett skille mellom «oss» og «dem», i vurdering av hva som er god nok omsorg eller ikke. Loona hevder at «...kultur er best forstått som en referanseramme for atferd og tenkning, heller enn bestemmende for atferd og tenkning» (Manum, 2015, s. 154). Barneoppdragelse i alle samfunn vil som regel være preget av et samspill mellom verdier, normer og ideer som gjelder i samfunnet. Han belyser dette ved å vise til dette eksempelet: Når et barn har feber vil en norsk familie som regel gi febernedsettende medisiner, mens en indisk familie vil komme med varm ingefær te. Begge familiene viser omsorg for sine barn, ut i fra deres respektive kulturelle referanserammer. Han hevder derfor at det alltid vil være trekk ved foreldrenes personlighet, og ikke deres kulturbakgrunn som vil være avgjørende for deres omsorgskompetanse (Manum, 2015, s. 145). Gjennom en relativistisk kulturforståelse vil omsorg som ikke er god nok være resultat av kulturelle eller religiøse kjerneverdier (Skytte, 2019, s. 23). Årsaksforklaring i en majoritetsfamilie hadde derimot tatt utgangspunkt i familiens totale situasjon med fokus på problemer i familien eller i nærmiljøet. På en annen side kan omsorg som ikke er god nok også bli vurdert ut fra en evolusjonistisk kulturforståelse.

Fylkesnes et al., (2015, s. 90) viser hvordan «tatt-for-gitte» forståelser får negative konsekvenser for dialogen mellom etniske minoritetsforeldre og barneverntjenesten. Foreldre opplever at det blir forventet av dem å tilegne seg mer «norske» omsorgspraksiser. Dette støtter også Fylkesnes et al., (2018) som viser hvordan et godt foreldreskap blir koblet til norske verdier, praksiser og ekspertkunnskap, mens «et mangelfullt foreldreskap» blir koblet til informantenes etniske minoritetsbakgrunn. Ved å skille mellom «oss» og «dem» og forstå andres handlinger ut fra deres kultur, påstår man at barna får den «beste» oppveksten som etnisk nordmann i Norge. Ved et slikt tilfelle er oppfatninger om hva som er barnets beste regulert av normative tattforgitheter. Barnevernsansatte sine forestillinger om hva gode foreldre er tvinger dermed etniske minoritetsforeldre inn i bestemte måter å opptre på (de los Reyes og Mulinari, 200; Hennem, 2010; Vagli, 2009, referert i Rugkåsa et al., 2017, s. 29). Ved at barnevernsarbeideren anvender majoritetssamfunnets forståelse og verdier samt sin egen målestokk for hva som er bra for barn anvender de da en etnosentrisk kulturforståelse (Aadnesen & Hærem, 2007, s. 33). Ut i fra en evolusjonistisk kulturforståelse blir sosialarbeiderens rolle å befri barn fra laverestående kulturers syn på barneoppdragelse og

familieliv. I kontakt med etniske minoritetsfamilier er det viktig at barnevernsarbeideren ikke er låst i en vestlig forståelse av hva som regnes som bra og dårlig for barn (Aadnesen & Hærem, 2017, s. 32). Selv om det kan være ulike forståelser hos minoritet og majoritet av hva en god barndom er, betyr det ikke at den ene er bedre enn den andre. I følge Javo er det å ha gode holdninger overfor den andres kultur som ikke bidrar til marginalisering og stigmatisering en sentral faktor i utøvelse av kultursensitivitet (Javo, 2010, ss. 154-156). Dette betyr at selv om man ikke kommer frem til en felles forståelse, må man respektere den andres meninger og opplevelser.

Det stilles både krav til barnevernsansatte om å møte etniske minoritetsfamilier på en kultursensitiv måte hvor en skal ta hensyn og vise forståelse for deres kultur, og samtidig ikke la normative tattforgritheter om hva som er god omsorg legge føringer for praksisen. I lys av dette ser man at det vil på en side være vanskelig å ignorere de kulturelle ulikhetene som kommer til syne i barnevernsarbeidet med etniske minoriteter. Men på den andre siden kan en også bli for opptatt av å se på forskjellene mellom «oss» og «dem». De særlige behovene i etniske minoritetsfamilier kan derfor bli oppfattet som problematiske og diskriminerende.

På en side kan det være positivt å fokusere på etnisitet, da det gjør det mulig å utvikle kultursensitive arbeidsmåter. Ignorering av kulturspørsmålet kan medføre at forhold som er sentrale ved familiens etniske bakgrunn som sosioøkonomiske forhold, behov, syn på oppdragelse og omsorg utelates. På en annen side kan overfokusering på kultur generalisere individets trekk, og forhold i samfunnet som påvirker situasjonen usynliggjøres. Det er mange trekk som spiller vesentlig stor rolle i personens situasjon som videre fører til at individet ikke kommer frem og at en ikke ser personen i situasjonen. Kulturkompetansen tenkingen kan dermed bidra til en forenklet oppfatning av mennesker, og dermed overskygge strukturelle forhold i menneskers liv. Men hvis det ikke skal være særlig fokus på kulturkompetanse i møte etniske minoritetsfamilier, hva skal barnevernsansatte ha kunnskap om da? Og hvordan finne en balanse mellom for mye og for lite fokus kultur slik at barnevernsansatte kan komme i posisjon til å etablere tillit og en utvikle en kultursensitiv praksis?

5.3.3 Kontekstuellt perspektiv

I lys av det som har blitt diskutert ser man at barnevernsansatte ikke tar hensyn til personen i situasjonen eller sosioøkonomiske faktorer. Dette er medvirkende faktorer som utgjør en

viktig del av kompleksiteten i sosiale problemer. Det som vises å være sentralt er å ha en kontekstuell tilnærming hvor man undersøker helheten i menneskers livsverden. Ellingsen og Levin mfl., (2015), referert i Rugkåsa et al., (2017, s. 13) støtter opp under dette og hevder at gjennom en kontekstuell tilnærming vektlegges det hvordan mennesker er påvirket av og i samspill med komplekse individuelle, kulturelle og strukturelle relasjoner. Ved å se «personen i situasjonen» gis det mulighet til å danne seg ett helhetsperspektiv av situasjonen til etniske minoritetsfamilier, da man ser samspillet mellom individet og dets omgivelser. Individuelle og samfunnsmessige forhold interagerer og påvirker hverandre, og hvis en ikke tar hensyn til dette kan det videre føre til et forenklet bilde av individets situasjon (Levin, 2015, s. 38). På en side er det derfor viktig å undersøke hvordan strukturelle forhold påvirker familiers liv, men samtidig ha gode holdninger overfor andre kulturer.

For å danne seg ett kontekstuellt perspektiv er det blant annet nødvendig å inkludere både kunnskap og perspektiver om migrasjon både på individuelt og strukturelt nivå i praksis (Fuglerud, 2001 referert i Rugkåsa et al., 2017, s. 14). Barnevernsansatte må ta hensyn til migrasjon, kultursjokk og det å bli etnisk minoritet fra å ha vært del av majoritet hele livet. Loona beskriver også hvordan det å begynne ett nytt liv i et annet land er en krevende omstillingsprosess. Han mener derfor at for å utvide og nyansere forståelsesrammene for det barnevernfaglige arbeidet er det viktig å ha forstå de psykologiske og følelsesmessige prosessene etniske minoritetsfamilier må gjennom ved flytting. Dette krever både kunnskap og empati for familiens situasjon. Han mener at det er viktig å være sensitiv overfor kulturforskjeller, men også unngå å betrakte forskjellene som bestemmende for foreldrenes atferd. Det som spiller rolle er de viktigste omsorgsfunksjonene som å leve seg inn i barns behov og prioritere de framfor egne og ha realistiske forventninger til hva barn i forhold til sin alder kan mestre (Manum, 2015, s. 145). For å komme i posisjon til å integrere en slik kontekstuell kulturforståelse i praksisen er det sentralt å være bevisst over hvordan egne holdninger og verdier kan påvirke yrkesutøvelsen.

5.3.4 Kritisk refleksjon

Fylkesnes et al., (2015, s. 92) henviser til Shulman (1992) som argumenterer for at kunnskap og refleksivitet er avgjørende for sosialarbeideres empatiske inntoning i profesjonell kommunikasjon. Inntoning innebærer å både leve seg inn i den andres situasjon, men også bevisstgjøring av egne følelser, holdninger og verdier (Fylkesnes et al., 2015, s. 82). Ut i fra

dette kan det hevdes at kritisk refleksjon er sentralt for å komme i posisjon til å øke tilliten til etniske minoritetsfamilier.

Selvrefleksjon og en empatisk holdning er en del av et kultursensitivt arbeid (Javo, 2010, s. 157). Det å være bevisst på at kulturelle forskjeller og likheter finnes, og at dette videre vil påvirke våre verdier, læring og atferd er en del av en kultursensitiv praksis. Våre egne personlige holdninger ligger til grunn for alt vi gjør, også i yrkesutøvelsen. Disse holdningene er ofte ubevisste og barnevernsansatte må derfor aktivt utforske de, og om nødvendig bearbeide de gjennom kritisk refleksjon.

Oppmerksomheten rettes ofte mot den andre, deres problemer og arbeid med disse. Rugkåsa et al., (2015, s. 105) sin artikkel viser at ved å vende blikket mot seg selv og sin egen profesjon kan barnevernsarbeidere opparbeide en større bevissthet på hvordan de utøver barnevernfaglig arbeid påvirket av dominerende sosiale og kulturelle normer. Dette kan gjennomføres med en kulturalanalytisk tilnærming, da barnevernsansatte kan reflektere kritisk over dilemmaer og utfordringer som oppstår i samhandling med etniske minoritetsforeldre. En kulturalanalytisk tilnærming innebærer «...et perspektiv på barnevernets normative forståelser av barndom og oppvekst og hvordan barnevernfaglig arbeid gir normative føringer for hvordan man legger til rette for barn og unges liv og framtid» (Rugkåsa et al., 2017, s. 36). Rugkåsa et al., (2015, s. 104) støtter dette og viser i sin artikkel at barnevernsarbeidere skal kvalifiseres til å innta en kritisk refleksiv posisjon over egen praksis, for eksempel hvordan normative tattforgrittheter i mange situasjoner regulerer og påvirker deres handlinger og vurderinger. Loona viser til at det å ta utgangspunkt i forskjeller mellom «oss» og «dem» er ett dårlig grunnlag for gjensidig dialog. Gjennom et kulturalanalytisk perspektiv kan barnevernsansatte forsøke å erkjenne om utfordringer i møte etniske minoritetsfamilier kan være et forsøk på tilpasning til majoritetssamfunnet normalitetskrav, og om en er i fare for å kategorisere «seg selv» og «de andre» (Rugkåsa et al., 2017, s. 53).

6. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

I denne oppgaven har etniske minoritetsfamiliers erfaringer i møte med barneverntjenesten blitt undersøkt, og hvordan disse videre har vært bidrag til å utvikle en mer kultursensitiv praksis.

Forskning om erfaringer minoritetsfamilier har i møte med barneverntjenesten viser seg å være preget av frykt for barnevernet. Både forestillinger om barneverntjenesten som institusjon, oppslag i media, informasjon- og kommunikasjons barrierer har vært bidrag til frykten. Ut i fra etniske minoritetsfamilier sine erfaringer er etablering av tillit, relasjonsarbeid og informasjonsformidling ett viktig bidrag for å øke forståelsen for den norske barneverntjenesten og for å skape en kultursensitiv praksis. For at barnevernansatte skal klare å gjennomføre dette er det nødvendig at det skapes rom for det i praksisen. Et spørsmål som da stilles er om systemet i det hele tatt tilrettelegger for at barnevernansatte får rom og tid til å gjennomføre en slik bedret praksis.

For at barnevernansatte skal komme i posisjon til å bidra til en mer kultursensitiv praksis og ta til seg minoritetsetniske familiers erfaringer er kritisk refleksjon viktig. Gjennom kritisk refleksjon kan barnevernansatte vende blikket fra «de andre» til «oss selv». Ved å reflektere over egne verdier og holdninger vil barnevernansatte bli mer bevisst på hva som kan påvirke deres handlingsrom og etniske minoritetsfamiliers situasjon vil kunne fremstå som tydeligere. Dette vil videre føre til en utvidet og mer nyansert forståelse for menneskers situasjon, som igjen er viktig for å danne en kontekstuell situasjonsforståelse.

Erfaringer har også vist hvordan blikket ofte rettes mot annerledeshet i arbeid med etniske minoritetsfamilier. Dette har videre ført til at kulturalisering av sosiale problemer som har medført store utfordringer i møte barneverntjenesten og etniske minoritetsfamilier. Ut i fra dette har det blitt stilt spørsmål til om barnevernansatte trenger en særegen kulturkompetanse i arbeid med etniske minoriteter for å bidra til en mer kultursensitiv praksis.

Resultatene tydeliggjør hvordan kulturkompetanse og kultursensitivitet både kan fremme og hemme arbeidet da det kan legges for mye eller for lite fokus på kultur. Ved for mye fokus på kultur har en gjennom en relativistisk kulturforståelse sett hvordan strukturelle forhold i personens situasjon har havnet i skyggen. Forhold i individets omgivelser har ikke blitt sett i

relasjon til sosioøkonomiske faktorer eller klasse, men med hensyn til deres kultur. Ved for lite fokus på kultur har en gjennom en evolusjonistisk kulturforståelse sett hvordan barnevernsansatte har vært med på å definere ett skille mellom «oss» og «dem», ved å definere hva som er ett godt foreldreskap og ikke. Ved å både overse kulturelle aspekter eller ikke ta hensyn til dem blir konsekvensen at kompleksiteten i sosiale problemer velges bort.

For å bruke disse erfaringene til å bidra til en mer kultursensitiv praksis i barneverntjenesten er kompetanse om kultur og kulturelle forskjeller viktig fordi barnevernsansatte skal være sensitiv overfor hver familiers verdier, normer og tradisjoner. Men i mange tilfeller er det ikke nødvendigvis slik at kunnskap om kultur og kulturelle normer og verdier leder til en kultursensitiv praksis. Med fokus på personen i situasjonen samtidig være sensitiv overfor hver enkel familie sine erfaringer og kulturelle aspekter gis det mulighet til å få et helhetsperspektiv og en bredere innsikt i kompleksiteten i de aktuelle problemene. Fokuset på kultur skal ikke overskygge grunnleggende sosialfaglig kunnskap, det skal integreres i den kultursensitive praksisen. Det å faktisk kunne anvende sin grunnleggende sosialfaglige kunnskap ses dermed som det mest sentrale for å bidra til en kultursensitiv praksis. Det har blitt pekt på hvordan innvandrerfamilier ofte utsettes for generelt lavere sysselsetting og fattigdom enn den øvrige befolkningen. Det kan dermed videre stilles spørsmål om det er kulturforskjeller eller klasseforskjeller som faktisk er hovedutfordringer i møte med etniske minoritetsfamilier og barneverntjenesten.

LITTERATURLISTE

Aadnesen, B. N., & Hærem, E. (2007). *Interkulturelt barnevernsarbeid*. Universitetsforl.
***152 sider.**

Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and social care : a practical guide*
(4th ed. ed.).

Berg, B. (2015). Velferd og migrasjon – sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn. I I. T.
Ellingsen, I. Levin, B, Berg, & L. C. Kleppe (red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (ss. 244-
258). Oslo: Universitetsforlaget

Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, G. M. D., Garvik, M., & Tøssebro, J. (2017). Myter
og realiteter: Innvandreres møter med barnevernet. ***130 sider.**

Brodtkorb, E., & Rugkåsa, M. (2019). *Mellom mennesker og samfunn : sosiologi og
sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene* (3. utg.,ed.). Gyldendal.

Brodtkorb, E., & Rugkåsa, M. (2015). utfordringer for sosialt arbeid i dag. I I. T. Ellingsen, I.
Levin, B, Berg, & L. C. Kleppe (red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (ss. 299-316). Oslo:
Universitetsforlaget

Bufdir. (2021, 04). *barnevernstiltak til barn med innvandrerbakgrunn*. Hentet fra Bufdir:
https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barnevernstiltak_blant_barn_med_ulik_lan_dbakgrunn

Bufdir. (2018). *Kultursensitiv praksis*.
https://www.bufdir.no/barnevernsforeldre/Familievernets_oppfølging/Temaer_og_tilnarming_er/Kultursensitiv/

Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal
akademisk.

Dalland, O., & Keeping, D. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utgave. ed.). Gyldendal.
***Kap 3, s.53-64, Kap 4, s. 65-99, 35 sider.**

Eide, B. S., & Oltedal (2015). Verdiens betydning for vår forståelse og vår handling. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe (red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (ss. 80-96). Oslo: Universitetsforlaget

Ellingsen, T. I., & Skjerfstad, S. N. (2015). Annerkjennelse, myndiggjøring og brukermedvirkning. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe (red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (ss. 97-111). Oslo: Universitetsforlaget

Eriksen, T. H., & Sajjad, T. A. (2020). *Kulturforskjeller i praksis : perspektiver på det flerkulturelle Norge* (7. utgave. ed.). Gyldendal.***Kap 2, s.33-63, Kap 5, 77-88, 41 sider.**

Follesø, R., & Kruger, V. (u.d.). *Tidsskriftet*. Hentet fra Barnevernssambandet:
<https://www.barnevernssambandet.no/tidsskriftet/>

Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., Bjørknes, R., & Nygren, L. (2015). Frykten for barnevernet- En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 92(02), 81-96. <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-02>.***17 sider.**

Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., & Nygren, L. (2018). Negotiating deficiency: Exploring ethnic minority parents' narratives about encountering child welfare services in Norway. *Child & family social work*, 23(2), 196-203. <https://doi.org/10.1111/cfs.12400>. ***7 sider.**

Fylkesnes, M. K., & Netland, M. (2012). God praksis i møte med etniske minoritetsfamilier i barnevernet: saksbehandleres og foreldres erfaringer. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 89(04), 221-235. <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.18261/ISSN1891-1838-2012-04-02>. ***16 sider.**

Fylkesnes, M. K., Universitetet i Bergen Det psykologiske, f., & Universitetet i, B. (2018). *Frykt, forhandlinger og deltakelse : ungdommer og foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn i møte med den norske barnevernstjenesten* Universitetet i Bergen. Bergen. ***80 sider.**

Gjøsæter, Å. (2013). Praktisk erfaringskunnskap som aktivum for læreprosesser og læringsutbytte i organisasjons- og ledelsesstudier. *Uniped*, 36(2). *47 sider.

Grønmo, S. (2020). *case-studie*. <https://snl.no/case-studie>

Holm-Hansen, J., Haaland, T., & Myrvold, T. (2007). *Flerkulturelt barnevern : en kunnskapsoversikt* (Vol. 2007:10). Norsk institutt for by- og regionforskning. *s.1-69, 296 316, 90 sider.

Ipsos. (2017). *Tillit til barnevernet blant personer med innvandrerbakgrunn: laget for barne, ungdoms- og familiedirektoratet*. Ipsos.

https://bibliotek.buudir.no/BUF/101/Tillit_til_barnevernet_blant_personer_med_innvandrerbakgrunn.pdf *104 sider.

Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg. ed.). Cappelen Damm akademisk.*Kap 1, s.13-18, 5 sider.

Jávo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer : transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Universitetsforl.*Kap 5, s.153-191, 44 sider.

Levin, I. (2004). *Hva er sosialt arbeid*. Universitetsforl..

Levin, I. (2015). Sosialt arbeid som spenningsfelt. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe (red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (ss. 36-46). Oslo: Universitetsforlaget

Manum, O. A. (2015). Innvandrernes utfordringer til norsk barnevern. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 92(02), 140-146. <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-06>. *6 sider.

Rugkåsa, M., Ylvisaker, S., & Eide, K. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv: sosialt arbeid med barn og familier*. Gyldendal akademisk.

Rugkåsa, M. Å., Signe, Y., & Ketil, E. (2015). Barnevernsarbeideres møte med barn og familier med minoritetsbakgrunn. *Tidsskriftet Norges barnevern*(2), 98-106. <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-03>. *8 sider.

Røkenes, O. H., Hanssen, P.-H., & Tolstad, O. (2012). *Bære eller bryte: kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (3. utg. ed.). Fagbokforl.***Kap 7, s. 211-221, 10 sider.**

Skytte, M., &. (2019). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* (Jahr, M.-C, Overs.) (3. utgave. ed.). Gyldendal.***Innledning og kap. 1, 13-81, 68 sider.**

Støren, I. (2010). *Bare søk! : praktisk veiledning i å systematisere kunnskap*. Cappelen akademisk forl.***71 sider.**

Tjernshaugen, A. T., Aksel. (2019). *Sosioøkonomisk*. <https://snl.no/sosioøkonomisk>

Tønnessen, M. (2021). *innvandrere*. <https://snl.no/innvandrere>

Selvvalgt pensum: 931 sider.